

Barbara Surma

ORCID: 0000-0001-8781-7643

Akademia Ignatianum w Krakowie

Ekologia integralna w przedszkolu i szkole – wprowadzenie

Integral Ecology in Kindergarten and School – an Introduction

*Nasze dzieci nie uczą się już, jak czytać wielką Księgę Natury,
z własnego doświadczenia, ani jak twórczo wchodzić w interakcję
ze zmieniającymi się porami roku na naszej planecie.
Rzadko dowiadują się, skąd bierze się i dokąd płynie woda.
Nie uzgadniamy już naszych ludzkich świąt z wielką liturgią nieba.*
Wendell Berry (za: Louv 2020: 145)

Propozycja kolejnego tematu kwartalnika „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” została zainspirowana między innymi realizowaniem przez Akademię Ignatianum w Krakowie międzynarodowego projektu zatytułowanego *Climate CHANGE related to Catholic Education as Subject in the Higher Education Programmes of Education Science* (akronim Chances)¹, dofinansowanego przez Erasmus Plus. Celem projektu jest włączenie tematyki dotyczącej zmian klimatycznych do treści nauczania religii na poziomie przedszkolnym i wczesnoszkolnym, a zwłaszcza opracowanie programu kursu akademickiego, który ma przygotować przyszłych nauczycieli do rozwijania kompetencji uczniów oraz osobistego zaangażowania w zakresie działań na rzecz klimatu.

Analiza literatury na temat edukacji środowiskowej, ekologii, edukacji przyrodniczej z elementami ekologii, podstaw programowych wychowania przedszkolnego

¹ Informacje o projekcie: <https://www.ignatianum.edu.pl/szkolnictwo-wyzsze-chances> [data dostępu: 16.03.2022].

i wczesnoszkolnego, programów realizowanych w przedszkolu i w klasach I–III wskazuje, że problematyka środowiska i ekologii jest od wielu lat stałym elementem badań, jak i działań w praktyce edukacyjnej dziecka. Istotną zmianę w podejściu do edukacji dziecka i edukacji przyrodniczej wprowadzono w ramach reformy oświaty w 1999 roku. Wskazywano wtedy „na integralność wychowania z wiedzą i rozwijaniem umiejętności dzieci, których nie wolno od siebie oddzielać, gdyż wiedza oparta jest na doświadczeniu, a doświadczenie sprzyja rozwojowi umiejętności. Wszystkie te działania muszą być wpisane w system wartości, jaki wyznawany jest przez dane środowisko” (Rożek 2011: 5).

Niezmiennie celem edukacji przyrodniczej jest rozbudzenie wrażliwości przyrodniczej i ekologicznej dzieci, które powinno opierać się na bezpośrednim obcowaniu ze światem roślin i zwierząt, a także przyrodą nieożywioną. Wprowadzanie dzieci w środowisko wiąże się nie tylko z wyżej wymienionymi elementami przyrodniczymi, ale też z tymi wytworzonymi przez człowieka. A są to stosunki społeczne i kulturowe, które obejmują technikę, naukę i sztukę.

Szybki rozwój cywilizacyjny i przekształcanie środowiska naturalnego przez człowieka doprowadziły do jego dewastacji. Współczesny człowiek nie żyje w symbiozie z naturą, dlatego tak ważne jest zrozumienie założeń teoretycznych i praktycznych postulowanej przez papieża Franciszka w encyklice *Laudato si* – ekologii integralnej (2015). Ponieważ ekologia bada relacje/zależności między organizmami żywymi a środowiskiem, w którym się rozwijają, jednym z celów edukacji środowiskowej jest pomoc dzieciom w znalezieniu swojego miejsca w świecie, który rozumiany jest jako harmonijna jedność ludzi z przyrodą. To zauważanie przez dzieci zależności powinno być poprzedzone obcowaniem z naturą i czerpaniem przyjemności i radości z przebywania w terenie. Jest to istotne, bowiem w ostatnich dekadach zmienił się sposób kontaktu dzieci z przyrodą, którego jednym ze skutków jest zespół deficytu natury, opisywany przez Richarda Louva (2020). Rodzice, nauczyciele, pedagodzy powinni być świadomi, że ich doświadczenia w kontakcie z przyrodą są zupełnie inne, niż współczesnego dziecka. Wczesne odkrywanie radości przebywania w różnych ekosystemach może pomóc nie tylko w kształtowaniu postaw proekologicznych, ale również w rozwoju indywidualnym, psychicznym i zdrowotnym dzieci. Kolejnym etapem jest dostrzeganie bioróżnorodności poprzez bezpośredni kontakt z przyrodą, połączone z wielozmysłowym poznawaniem, które jest tak bardzo charakterystyczne dla małych dzieci. Jak pisze Joanna Malinowska „celem edukacji środowiskowej nie jest osiągnięcie przez dzieci określonego poziomu wiedzy, a umiejętność jej wykorzystania w sytuacjach życiowych i budowania pozytywnych postaw wobec środowiska (Malinowska 2020: 22).

Edukację środowiskową obecnie należy rozpatrywać z perspektywy założeń edukacji dla zrównoważonego rozwoju, ekologii integralnej, co było głównym zamierzeniem zespołu redakcyjnego.

To krótkie wprowadzenie w tematykę numeru nie wyczerpuje wszystkich aspektów ekologii integralnej, podobnie jak zaproponowane przez Autorów teksty opublikowane w dziale: artykuły tematyczne. Mam jednak nadzieję, że Czytelnicy zainteresują się tym zagadnieniem i pogłębią swoją wiedzę, poszukując też innych publikacji.

Bibliografia

- Ojciec Święty Franciszek (2015). *Laudato si'*. *W trosce o nasz dom*. Stolica Apostolska: Caritas Polska.
- Malinowska J. (2020). *Edukacja środowiskowa z metodyką*. Wrocław: Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Louv R. (2020). *Ostatnie dziecko lasu. Jak ocalić nasze dzieci przed zespołem deficytu natury*, tłum. A. Rogozińska. Warszawa: Wydawnictwo Mamina.

ADRES DO KORESPONDENCJI

Barbara Surma
Akademia Ignatianum w Krakowie
e-mail: barbara.surma@ignatianum.edu.pl